

ANNELI VAINIO
LTToimittanut: RIITTA VUORELA
YTM
Tiedottaja, Fimea

Kun kipu ei lopu – KIPULÄÄKÄRIN MATKASSA KAMBODŽASSA

Kambodžan sairaaloissa kipua hoidetaan morfiinilla – jos sitä on saatavissa. Onnistunut kivunhoito on poikkeus, ei sääntö. Suomalaisen Anneli Vainion kutsumuksena on mennä kambodžalaisen kivun keskelle ja saada aikaan muutos edes yhden ihmisen kohdalla.

Palasin kuukaudeksi töihin Kambodžaan, nyt jo kymmenettä kertaa. Ranskalainen taustajärjestöni, Douleurs Sans Frontières (DSF, Kivut ilman rajoja), toimii kahdeksassa maassa. Järjestön tavoitteena on lievittää kipua ja kärsimystä maailman köyhimmissä, sodan runtelemissa maissa. Tehtävänäni on ohjata kahden sairaalan syöpäosastojen lääkäreitä kivunhoidossa.

Syövän ja kivun hoito ovat Kambodžassa retuperällä. Maan ainoa sädehoitolaite hajosi syyskuussa, ja uusia saadaan vasta muutaman vuoden sisällä. Potilaat pää-

sevät solunsalpaushoitoihin vasta saattohoitovaiheessa, koska syöpäseulontoja ei järjestetä.

Sairaloissa on lisäksi pulaa kipulääkkeistä. Kambodžassa opioideja saa käyttää ainoastaan leikkausleikkauksissa. Niiden käyttö ensiavussa, synnytyksissä ja kirurgisilla osastoilla on kiellettyä. Kipulääkkeiden saatavuus koko maassa on nykyisin yhtä huono kuin kymmenen vuotta sitten.

Kaikesta huolimatta ajattelen, että tällä hetkellä tämä työ on paras tapa käyttää aikaani ja pätevyyttäni.

2.9.2015

Sain kuulla jo ensimmäisenä päivänä, että morfiinitabletit olivat loppuneet Calmetten sairaalasta. Sairaalan syöpäosaston lääkäri **Sothir** oli soittanut maan terveysministeriöön ja kuullut, että morfiinitabletit olivat loppuneet koko maasta. Terveysministeriö tekee tilauksen vain kerran vuodessa, ja tilaukset ovat aivan liian pieniä maan tarpeisiin nähden.

Varastoihin oli tilattu täydennystä jo tämän vuoden alussa, mutta morfiinia olisi saatavissa seuraavan kerran ehkä ensi vuonna. Näytti siltä, että työpanokseni Calmettessa tulisi olemaan vähäinen.

3.9.2015

Huolestuin siitä, miten pitkään lääkkeet riittäisivät Khmer-Sovjetic Friendship Hospital -sairaalassa (KSFH).

Kivut ilman rajoja -järjestöllä on oikeus toimittaa morfiinia Kambodžaan. Järjestön morfiinivalikoimassa on eri vahvuuksia ja myös lyhytvaikutteista morfiinia. Normaalisti KSFH:n syöpäosaston käytössä on ainoastaan pitkävaikutteista 30 mg:n morfiinia.

Kolme vuotta sitten sovimme sairaalan kanssa, että järjestömme voisi toimittaa morfiinia suoraan syöpäosaston apteekkiin ilman, että toimitus kiertää sairaalan keskusapteekin kautta. Näin potilaiden kivunhoito voitaisiin aloittaa mahdollisimman nopeasti.

Sovin tapaamisen KSFH:n pääapteekkarin pakeille. Mukaani lähti esimieheni **Brice**, tulkimme **Vibol** ja apteekkari **Socheata**.

Sovittuna tapaamisajankohtana pääapteekkaria ei näkynyt missään. Puolentoista tunnin kuluttua hän saapui paikalle ja oli meitä kohtaan epäkohtelias. Pääapteekkarin oli tarkoitus kuitata järjestön morfiinitoimitus jälkikäteen, kuten aiemmin oli sovittu. Nyt pääapteekkari kuitenkin kieltäytyi allekirjoittamasta tilausta.

Brice kiristeli hampaitaan, ja apteekkarimme Socheata pidätteli kyyneleitä. Yritin rauhoitella molempia: "Suomessakin kivunhoidon järjestäminen kesti yli kaksikymmentä vuotta."

KUVA: ANNELI VAINION KUVA-ARKISTO

Belgialainen lääketieteen opiskelija Tine (vas.), DSF:n kotihoitoryhmän lääkäri Chamnan ja Anneli Vainio kotikäynnillä.

4.9.2015

Osallistuimme lääkärin kiertoon KSFH:n syöpäosastolla. Huoneet ja käytävät olivat väärällään potilaita ja sänkyjen ympärillä olevia omaisia. Lattiat ja sängynaluset olivat täyttyneet erilaisista nyssäköistä.

Kambodžassa omaiset huolehtivat osastopotilaiden hygieniasta ja ruokinasta. Sairaanhoidajat työskentelevät puolipäiväisesti ja jakavat vain lääkkeet. Iltapäivisin he ajavat mopotaksia kaupungilla saadakseen lisätuloja elämiseen.

Battambangin sairaalan potilaita sairaalan terassilla.

KUVA: ANNELI VAINION KUVA-ARKISTO

7.9.2015

Olin jälleen KSFH:n sairaalassa. Nuori lääkäri **Channareth** vei minut huoneeseen, jossa keski-ikäinen nainen makasi lattialla hiljaa, tuskaisena. Nainen sairasti nielun syöpää. Hänen kaulallaan oli suuri, kivikova patti, joka söi leuan alueen kudoksia. Morfiinihoito oli aloitettu kipuun mutta liian pienin annoksia. Lääkäri kertoi, että suurempaa tablettivahvuutta ei ollut enää saatavissa.

Sairaalan keskusapteekissa oli kuitenkin kuusi laatikollista morfiinia. Pääapteekkari luovutti morfiinia ainoastaan, jos hän itse oli allekirjoittanut toimitukset. Pyysin omaa farmaseuttiamme Socheataa viemään uudelleen tilauspaperin keskusapteekkiin pääapteekkarin allekirjoitettavaksi.

Iltapäivän vastaanotolla tapasin laihtuneen 24-vuotiaan naisen, jonka kurkkusyövän hoidot oli lopetettu tehottomina. Naisen syöpä oli kasvanut nielurisoista kaulaa pitkin edeten. Syöpä oli kivulias ja hänen kipulääkityksensä tehotonta. Puhuminen, syöminen ja tablettien nieleminen oli vaivalloista ja kivuliasta. Lisäksi potilas oli nälissään koko ajan.

Hain jääkaapista maitopurkin. Pyysin naista juomaan maitoa sen verran, että hänellä ei olisi enää nälkä. Lisäksi opastin häntä murskaamaan kipulääkkeet maitoon ja lisäämään joukkoon vatkattuja kananmunia, jos hänen vatsansa sallisi sen.

Lopuksi nainen kysyi minulta kysymyksen, jota pelkään.

- Paranenko minä?
- Voimme lievittää kipua lääkkeillä ja antaa teille maitoa juotavaksi, mutta valitettavasti emme voi parantaa teitä.

Nainen ja minä taistelimme kyyneleitä vastaan.

11.9.2015

KSFH:n syöpäosastolle ei edelleenkään ollut toimitettu morfiinia.

Minä ja Brice jouduimme sairaalan ylilääkäriin nuhteluun. Olimme toimineet vastoin pääapteekkarin tahtoa: vastedes myös järjestön morfiinin tulisi kulkea sairaalan keskusapteekin kautta syöpäosastolle. Tämä tulisi hidastamaan kipuhoidtojen aloitusta.

Päätimme ottaa yhteyttä terveysministeriöön, jotta saisimme selville, millainen oli morfiinin saatavuustilanne.

15.9.2015

Olimme kotikäynnillä nuoren kurkku-syöpäpotilaan luona. Perillä meitä odotti pieni talo, jonka pihalla oli aaltopellistä rakennettu ikkunaton koppi. Aaltopeltitalo oli potilaan asuminen. Miehen sairastuttua perhe oli joutunut myymään talonsa ja maansa hoitojen maksamiseksi. Syöpähoidot eivät olleet kuitenkaan auttaneet, vaikkakin kivut olivat vähentyneet lääkityksellä.

12.9.2015

Pääsimme tapaamaan terveysministeriön johtajaa, jonka vastuulla oli syövän hoito. Avasin hänen osastonsa laatiman 80-sivuisen strategisen suunnitelman vuosille 2013–2020 ja osoitin sieltä keskeisiä kohtia: pilottiprojekti, lääkkeiden saatavuus, lääkäreiden koulutus, perusterveydenhuollon toteuttama palliatiivinen hoito.

Taulukoista ilmeni, että ainoat toteutuneet projektit olivat pienen avustusrjestömmme toteuttamia.

Toin esille myös morfiinin saatavuusongelman KSFH:n syöpäosastolla. Johtaja kertoi, ettei asia kuulunut hänen vastuulleen. Tiukkasävyisen keskustelun jälkeen johtaja vihdoinkin kuiskasi minulle morfiinin saatavuudesta vastaavan johtajan nimen.

Lähetin postitse kirjeen morfiinin saatavuudesta vastaavalle johtajalle ja pyysin saada tavata hänet.

22.9.2015

Matkan kolmas viikko alkoi hyvin. KSFH:n syöpäosastolle saatiin vihdoin morfiinia, ja kaikki potilaani osastolla olivat miltei kivuttomia. Osa potilaista saattoi siirtyä kotihoitoon.

Sain myös puhelun terveysministeriöstä. Morfiinin saatavuudesta vastaava johtaja halusi ottaa meidät vastaan vielä samana päivänä. Otin tapaamiseen mukaan ei-tarttuvien tautien osaston strategisen suunnitelman ja tilaston eri maiden morfiininkäytöstä. Lähdimme ministeriöön Bricen kanssa.

Ministeriössä näytin vastaavalle johtajalle eri maiden morfiinin käyttöä koskevat tilastot. Tilastot tuottava YK:n alainen International Narcotics Control Board ohjeistaa muun muassa sitä, miten riittävä määrä opioideja tulisi taata kaikissa maissa kivunhoitoon. Tilastoissa Kambodža on vasta sijalla 150.

Näytin myös ministeriön laatiman strategisen suunnitelman ja kerroin morfiinin loppuneen koko maasta. Johtaja ilmoitti, ettei asia kuulunut hänen vastuualueelleen.

Pitkän keskustelun jälkeen hän ohjasi meidät huoneeseen, jossa oli käynnissä ei-tarttuvien tautien osaston kokous. Minulle annettiin lyhyt puheenvuoro. Kerroin morfiinin saatavuusongelmasta ja siitä, kuinka tilanteen hoitaminen edellyttäisi ministeriön maahantuonti-osaston, keskuslääkevaraston, lääkeosaston, lupaosaston, lakiosaston, apteekkiosaston ja ei-tarttuvien tautien osaston yhteistyötä.

Kokouksen osallistujat päättivät kutsua meidät seuraavalla viikolla pidettävään kokoukseen, jossa olisivat paikalla kaikkien osastojen edustajat. Tultuani toimistoon tanssin intiaanitanssin.

27.9.2015

Viimeiset päivät olivat käsillä. Odottelimme kutsua terveysministeriön kokoukseen.

29.9.2015

Terveysministeriöstä ilmoitettiin, että etukäteen sovitun, morfiinin saatavuutta koskevan kokouksen ajankohtaa oli siirretty. ■

”Aasia pakottaa ne, joita se rakastaa, uhraamaan uransa ja kohtalonsa. Kun se on tehty, sydän lyö laajemmin, ja on paljon asioita, joista myös järki valaistuu.”

Nicolas Bouvier

Annelin haaveissa on matkustaa Kambodžaan myös ensi vuonna. Tämä onnistuu, jos Kivut ilman rajoja -järjestön toiminta jatkuu.